

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос Макъ

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къыщегъэжъагъэу къыдэкы

№ 8 (22217)

2021-рэ ильес

МЭФЭКУ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 21-рэ

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЭЙ ИЭП

Къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмүкі къебархэр
тисайт ижүгъотзых

WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээст

Республикэм жъугъэу вакцинациер щэкІо

Непэ дунаир зыгъегумэкырэ коронавирусым пэшүекло-
рэ вакцинэхэр Урысыем ишъольырхэм зэкіми алэклэль.
УФ-м и Президентэу Владимир Путиним пшъэрэльэу
кыгъеуцугъэм диштэу вакцинациер къэралыгъом жъугъэу
шырагъэжъагъ.

Адыгеим псауныгъэр
къеухумэгъэнымкіэ и
Министерствэ къызэри-
тыгъэмкіэ, мы узыр къя-
мыутэлэнымкіэ цыфхэм
ахальхъэрэ вакцинэу
«Спутник V» зыфиорэм
фэдэ 1642-рэ республи-
кем кылэкіехъагъ.

Непэрэ маффин ехъу-
лэу шъольырим щыпсэу-
рэ нэбгырэ миным ехъу-
мэ ар ахальхъагъ. Мэза-
ем иублэгъум джыри вак-

цинэ 6100-рэ къаэкіехъа-
нэу мэгүгъэх.

Республикэм щыпсэу-
хэу зыныбжь ильэс 18
хъугъэхэм ковидыр къя-
мыолїнэм пае привив-
кэ зарагъашын амал я. Аш
фытегъэпсхъэгъэ
чыпіхъэр муниципали-
тетхэм зэкіми къащыэз-
иуахъигъэх. Адыгеим икъэ-
лэ шъхбаэ щыпсэухэрэм
урамэу Жуковскэм ыцэ
зыхырэм иунэу N 18-м

къыдыхэт студенческе
поликлиникэм вакцинер
зашкырагъэльхан альэ-
кыщ.

Вакцинацием мэхъа-
нэу илэм, мы узыр пэ-
шүекло-гъэнэм фэшл шэ-
гъэн фаехэм, нэмүкі
льэнэкъохэм афэгъэхы-
гъэ тхыгъэ я 2-рэ нэклуб-
гом ижүгъотзых.

Сурэтыр А. Іашынэм
тырихыгъ.

Кандидат хъунхэм фагъэхъазырыщых

Урысые политикэ партиеу «Единэ Россилем»
ипроектэу «Федеральний ПолитСтартап»
зыфиорэр ыофишлэхэм якыххэхын фытегъэ-
псыхъагъ. Ар икыгъэ 2020-рэ ильесим ишэ-
клогъу мазэм атупшыгъ.

Федеральне хэдзынхэм ахэ-
лэжъэнхэм фэхъазыр цыиф
чанхэр шъольырхэм къащы-
хэхыгъэнхэр ары пшъэрэль
шъхбаэу проектым илэр.

Урысыем исубъект 85-мэ яллыкло 6739-мэ аш хэлажъэхэ-
мэ аштоигьоу тхыльхэр къаты-
гъагъэх. Ахэм нэбгырэ 200-у
къаахыгъэмэ «Единэ Россилем»
и Аппшэрэ партийнэ еджаплэ
егъэджэнхэр афызэхещх. УФ-м
и Къэралыгъо Думэ идеутат
хъун зылъэкыщт кандидатхэр
къыххэхыгъэнхэр ары аш ипшъэ-
рэлтийр.

«Единэ Россилем» и ЦИК
ипащ игуадзэу, кадровэ по-
литикэмкіэ ыкы гъесэнгъэм

ипроектхэмкіэ Гъэйорышланлэм
ипащэу Роман Романовым къы-
зэриуагъэмкіэ, еджэнир щилэ
мазэм и 19-м рагъэжъагъ.

Кандидатхэм семинархэр, лек-
циихэр, нэмүкі ыофтхъэбээ зэ-
фэшхъафхэр афызэхашэштых,
зэнэкъокуухэм (дебаты) ах-
гъэлэжъэштых. Еджэнир заухы-
кіэ, анах дэгью зыкъэзигъэ-
льэгъогъэ нэбгырэ 50 къаахы-
шт. «Единэ Россилем» ипэ-
шъорыгъэш мэкъэтынэу яшъо-
лтырхэм афызэхашэхэрэм ахэр
ахэлэжъэштых.

— Адыгеим ёщэу нэбгырэ
25-мэ проектым хэлажъэмэ
аштоигьоу тхыльхэр къатыгъа-
гъэх, — къыуагъ Урысые об-

щественнэ организацеу «Еди-
нэ Россилем и Ныбжыкіэ гвар-
дие» и Адыгэ шъольыр къутамэ
ипащэу Бэрзэдж Асает. —
Ныбжыкіэу «Федеральне По-
литСтартапым» хэлажъэхэрэм

егъэджаклохэр ялпыгъэгъухэу
яшъенэгъэ хагъэхъоцт, опыт ялэ
хъушт. 2018-рэ ильесим проек-
тый сзыхэлажъэм зэзгъэшлэ-
гъагъэр нэужум депутат ыофеу
зъэцаклэрэмкіэ къысшхъэпэ-

жъагъ. Джы сэ сыегъэджаклу,
арышь, цыифхэм шуагъэ къафэ-
пхынэу, ыофишлэхэр зэшю-
пхынхэу шоигъоныгъэ уилэнэу
пстэумэ анах шъхбаэу зэрэшы-
тияр алтызгъээсныим сыпиль.

Сыдэущту вакцинэр къыхэпхышта?

Коронавирус уз мэхаджэм пэуцужыре вакцинэ Урысыем къышыдагъэкыгъехэм непэ жуугъеу ягугъу ашы. Вирусолигиэмкэ новосибирскэ гупчэу «Векторым» къышыгъэмрэ московскэ «Спутник V» зыфиорэмрэ сида зэрэзэтекыгъехэр? COVID-19-м пэуцужыре прививкэр сымэджагъэм зыхильхъе хуушта? Мы упчэхэм ыкы нэмыкхэм джэуапхэр къашыритыгъяа Новосибирскэ хэкум псауньгъэр къеухумэгъэнэмкэ и Министерствэ иммуноопрофилактикэмкэ иштат хэмийт специалист шхъяа Татьяна Ивлевам «Урысые гъезетым» дишигъэ зэдэгүүшгээгъум.

УПЧИЭ: Коронавирусым пэуцужыре препаратыгъо тикъэралыгъо къышашыгъехэм шуагъеу къатырэр ыкы Ѣынэгъончьеу зэрэштихэм непэ тыди ѡатегуущи-Их. Ау ащ емлытыгъеу зиыф купхэм ащ цыхъе фашы, адрэхэр тещыныхъях. Ахэр упчИшхъяа зыгъэгумэгъя-хэрэр — вакцинитум язгу тара анах дэгъур?

ДЖЭУАП: Мы ухьтэ вакцинитур зэбгээшэнэр тэрээз. Зэгээшэн клиническэ улъекунхэр занкытэу ашыгъехэу Ѣытгээмэ, къэтын гъэнэфагъехэр къэплон пльэкыщтыгъэх, ау джыри ашыгъэгоп. Арышь, зы вакцинэм идэггүүгэе адрэм идэггүэ япхыгъехэу зэхахын альэкыщхэм уядэуныр тэрээз — нэбгырэ пэпчь иеплъыкэ къело. Гущын пае, новосибир-цэхэм яеплъыкээр — ягупсэ гупчэу «Векторым» къеэхэхэзирь, нахь цыхъе фашы. Вакцинэм шуагъеу къэкщотыр ыкы Ѣынэгъончьеу зэрэштихэм а елпъыкэмкэ къихэпхынэу Ѣытгээ. Уинэуасэ горэм «ар нахь дэгъу» зериуагъэм пае ащ икъыдэгъэкын уежэнэу Ѣытгээ.

Зытетыр къэплон зыхъукэ, «ЭпиВакКорона» ыкы «Спутник V» зыфиорхэрэр вакцинэ зэ-фэшхъафитly, ау иммунитетыр

зыгъэпхытэу ахэлъир зэфэдэ. Коронавирусым иланэ хашыкыгъэ белокыр ары түми ахальхагъэр. Мыш дэжым мэхъанэ зиэр — ар пос зыхэмийт компонент. Препаратитур зэрээтекырэр узым изехъакло «зытырагъэтэгъхэгъэ» белокыр ары. Новосибирскэ вакцинэм иантigen изехъакло нэмыкхэмок эхэлъир, «Спутник V-м» — аденоизир псеухэри мыпсэхэри хагъэхагъэх. Арэущтихыт нахь мышлэми, шуагъе къэзтихыт ве веществу түми ахэлъир зэфэдэ.

УПЧИЭ: Вакцинэм шуагъе къытыштмэ а зэфэмдэгынгъэм мэхъана ила?

ДЖЭУАП: Вакцинопрофилактикэр зэхэшгээным хэлэжьеэр специалистхэмкэ ары а зэфэмдэгынгъэм мэхъанэ зиэр. Вакцинхэр зэрагъэтэгъыщхэр зэфэшхъафых: «Векторым» къышырэ вакцинэр фабэр градуси 2 — 8-м фэдизэу пыгын ольэкы, «Спутник V» — чылэр градус 18-м къыщегъэжъа-гъеу ыкы нахь къехэ. Вакцинхэм шуагъеу е ащ ыууж гумэжыгъоу къахэкыгъэрэр ащ епхыгъехэр.

Тикъэралыгъо къышашыгъэхэп препаратитур шыкыгъеу гъэнэфагъэм тетэу атхыгъэх, ау ушэтын тьогур джыри акгуугъэп. Лъэнэхээгъо гъэнэфагъэхэмкэ ары зэрауштихъафых. Пандемиим ыпкъ къикыкытэе ахэр псынкэу агъафедэнхэр фаеу хуугъэх.

УПЧИЭ: О пихъэкэ прививке ябгъэшигъеу Ѣытга?

ДЖЭУАП: Зэлофшигъухэм унашо зэдэгши, тигъэгъэзэе мазэм «Спутник V» (ащ дэжым шыагъэр) зыхэтгэхэй. «Векторым» ипрепарат къызежэштым охьтэ гъэнэфагъе тешшэйтэу къыдгурьиагъ. Щилэ мазэм ыгузэгү къызэрратыгъэмкэ, «ЭпиВакКорона» зыфиорэм фэдэ хэльхагъу 500 Новосибирскэ хэкум ратыгъ. Ащ пэуудзигъе районхэм а пчайтэ атырагощаагъ. «Спутник V» вакцинэр квэлэм ісэлэхэй, мы ухьтэ ехъулэхэй хэльхагъу мин 14 фэдэз къэкчагъ, джыри а пчайтэ атгырьгээз хэхъоцт. Игъэктотыгъе вакцинациер шольырим Ѣырагъэжъаагъ. «ЭпиВакКорона» зыфиорэр къызыкытшыр къэсөнэу сшэрэп. Фаер ащ ежэшт.

УПЧИЭ: Вакцинэр цыфым зыхаригъэлхъа-ным ыпекэ сида ышиэн фаер? Хэта зыхээлхъээ мыхъуущтхэр?

ДЖЭУАП: Препаратитур зыхъахэе мыхъуущтхэр зэфэдэх: пэтхуу-тутхуу, хэужжинхъэгъэ ыкы адэбз уз зиэхэр, къэлэцыкхэр, бзыльфыгъе лъэрмыхъэхэр ыкы сабый зыгъашхэхэрэр. Ау ильэс пчайтэгъэхэе узэкилэбэжъымэ адэбз узым цыфыр пешууклиагъэмэ, Ѣынагъо хэмийнэу къисшошы. Лъыдэкчагъаэр хахъэрэп. Лъагэу лъыр зыщидэклоогъе ухьтэр тегбэгъэхъимэ хуущт.

Сидэу Ѣытми, вакцинэр цы-

фым халхъаным ыпекэ врачиры къызэригъэлтийн фае. Адрэ шапхъэхэу прививке шыным епхыгъэхэр зэхъокыгъэхэп. Къызыхтэхэрэ нэүжым мэфи 5-м къыкыцли хамамэм укло, тоофшэн хылыльэш пшэх хуущтэп. Прививкэр зыхягъэлхъаным тхъамафэ ыпэу аллгергие къызыхэкыре гъомылапхъэхэр умышхъхэмэ нахьышу.

УПЧИЭ: Адэ шын-къа шыон пытэхэр мэфэ 40-м къыкыцли зэ-пхылэхэ хуущтэн зэ-раюорэр?

ДЖЭУАП: Хыау. Узэрэзекоцт шыкыцлихэу препаратахэм аптыгъэхэм шыон пытэхэм афэгъэхыгъеу къышиорэп, шэпхэе пытэхэр тыди Ѣыгъэнэфагъэхэр. Ау, тэрээзэу узегу-пшысэкэ, прививкэр ябгъэштым ыпекэ ыкы ыууж мэфищ уемышомэ нахь тэрэз. Адрэ мэфэ 42-м ехъурэ къэбарыр ошэ-дэмышилэх къежагъэхэп. COVID-19-м епхыгъе вакцинациер уцугъуитюу зэтэутыгъ тхъамэфищ азыфагоу. Етани шуагъэ къытынхэм тхъамэфищэхэе уежэ. Зызэхбэгъэхъожыкы, мазэрэ ныкъорэр къекчы. Иммунитетыр бгъэптихэу уфаемэ, шыон пытэхэм защыбдзэнемэ нахьышу.

УПЧИЭ: Коронавиру-сыр къызэузыгъэ цыфым прививке сидигъо аригъэшилмэ хуущт?

ДЖЭУАП: Мы узымкэ цыфыр вакцинэм ыгъэсымаджэу бэмэ къазэрашошырэр тэрээзэп. ыпекэ къызэрэццыуагъеу, пкынэ-лынэр узым пээгъеу-цужырэр пэс зыхэмийт компонентхэр арих. Арышь, антителахэр илэхэми, вакцинэм шуагъэ къызхырэм пеуцщхэп. Нэмыкхэм ялъынкытэ шынелтэлэ, коронавирусымкэ сымэджагъэм вакцинэр ишыкылагъэмэ упчээм идэгээд джыри Ѣыгъэгоп.

Пкынэ-лынэр мы узым Ѣызыхъумэрэ антителахэм ябагъэ зыфэдизын фаер ыкы уахьтэу зэрэхэлтихэрэр джыри зэрэдунаеу Ѣашаэрэп. Ау прививкэм иягъе къызэрэмыкштыр нафэ.

УПЧИЭ: Йошиэнэмкэ зээгэгынгъэм къызы-дыхэлтийтагъэу вакцинациер шыкыцли ишилэхэй Ѣыгъэ-шыгъэн фаер экспертихэм аицхэм къаю.

Цыфхэм ялъынкытэ шыфхэм ялъынкытэ шыгъэн фаер экспертихэм аицхэм къаю?

ДЖЭУАП: Мы упчээр къызыкытэ Ѣытгээ. Сид хуугъэми, мыш фэдэ eklopaklэм фэгъэхыгъе унашо ашынны ыпекэ, нэбгырабэхэм яшошхэр къыдалытэнхэ фае. Мыш дэжым пхээшэ eklopaklэр сшотэрэзэп. Икыгъэ ильсэм цыфхэм хахъоу ялэм чэнэгъэшхо фэхүүгъе ыкы моральнуу къяхыльэгъигъ. Ау зыщидэгъэгъупш хуущтэн пандемиим таизэрхэтыр. Мы ухьтэ псауньгъеу къеухумэгъэнэм исистемэ къинигъоу зэпичихэрэр, аялуачээ зэхэлтийэу коронавирусым зэрэпэуцжыхэрэр, нэбгырэ пэпчь изэхэшыкы къыхынэу Ѣыт прививкэр зыха-ригъялхъэмэ зэрэнхыышур птэуми тинэрилэгъэх.

Мы ѹофт мыпсынкээм епхыгъе унашохэр эштэштхэм лъэнэхээ птэури къыдалытэнхэм мэхъанэшхо ил.

Хэутынхэм фэзыгъэхъа-зыгъигъэр Ѣашынэ Сусан.
Сурэтхэр Ѣашынэ Аслын тирихыгъэх.

Мэзаем и 7-м нэс афыльагъэкјотагь

Адыгэ Республикэм и Лышьхээ Къумпыл Мурат 2021-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 20-м ышыгъэ Указэу N 4-р зытетэм-

кэ Адыгэ Республикэм и Лышьхээ 2020-рэ ильэсэм гъэтхалэм и 18-м ышыгъэ Указэу N 27-р зытетэм «Гъэлъэшыгъэ

шыкіем тетэу юф зашіэрэ режимим зэртехъехэрэм ехынлагъ» зыфиорэм зехокыныгъэ фашыгъ. Мы Указым

диштэу зыныбжь ильэс 65-м нэсигъехэм ыкы ащ нахьыбэ зыныбжхэм карантиним ильэхъан юф ашэн зэрамы-

лъекырэм епхыгъэу «больничнэхэр» къазэраратыщт плаљэр мэзаем и 7-м нэс афыльагъэкјотагь.

Шылэ мазэм и 7-м нэс афыльагъэкјотагь

Елкэ кэраклехэмкэ, һэнэ шыгъехэмкэ, гущылэ фабэхэмкэ Ильэсийнэм тызыпэгъокыгъэр мы мазэр ары. Адэ тыгу зэфитымхэу, тызэфемыльалоу ильэс псау джы тыхэтышта?

Хъау, угу къабзэу Тхъэм зызыфэгъазэк, уигухэль къызыбдэхъушт зы мафэ я 21-рэ лешлэгъум хэтэу цыфмэало. Ар зытефэрэр непэрэ мафэр ары.

2021-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 21-рэ мэфэ къызэрыклон. Ар я 21-рэ лешлэгъум ия 21-рэ ильэс ия 21-рэ маф! Къешүубытыгъа? Ащ фэдэ лешлэгъум

зэ къызэрхэфэрэр. Ащ къылъикошт мэфэ огъурлым ильэс 101-кэ ежэнхэ фаеу хъущых. 2122-рэ ильэсэм тыгъэгъазэм и 12-р ары ар зытефэшти. Ау «22»-м ельтигъэмэ, «21»-р зэрэнах мафэм, ар нахьыбэ къеси зэрэнахышум укэупчлэхъинеу щытэп.

Арышь, пчыхаашхъэ такыкъыр 21-кэ сыхъатыр 22-м

зыхахъекэ тыхжугъельяу тичыгу мамырныгъэ ильянэу, дунаир къызэтенэжынэу, ильэсыр тфэмэфэнэу, тынасыпышонэу, псаунигъэ пытэ тэри тиахылхэм тиленэу, тисабийхэм щылекэ тхъагъо яянэу, я 21-рэ лешлэгъур Урысюем и Лешлэгъур хъунэу, дунаир зэлъызыштэгъэ коронавирусирмыгъэ къодыжынэу. Хэти зы

фаемкэ Тхъэм ельзун ыльэкишт, ау шу нэмикэ ыгу къыригъахъэ хъущтэп.

Мы такыкъым къыриубытэу мэштоустхохэр тыйдэки щыдафыехэм дэгүүгъэ. Ахэм янэфынэ зэрэднау къызэлтигъэ нэфынштэгъэ.

Шу зэрэлэгъурэ нэбгыритэум а такыкъым агу къызэфырахын, лахыл-благъэхэм шуу

щылээр къадэхъунэу лъэонхэ е фэньюкъ горэм, шушэ фондым исчет ахьщэрагъэхан альекышт. Ау мы такыкъым шу нэмикэ шуугу ишүумыубыт, къышъопыйхэрэми е къяхъултэнуу шуумыльалу.

«Шу зылээрэ шу фыщыль» алошь, шуугу шуу ишүубытагъэр Тхъэм къыжкуудегъэху.

Юрий СТАТКЕВИЧ.

Мэкъумэш хъызмэтыр

Сомэ миллион 795-м ехъу пэтуагъэхъагь

Къоджэ псэуплэхэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэним фытегъэпсихъэгъэ къэралыгъо программмэ игъэцэклэн АР-м мэкъумэшынкэ и Министерствэ фэгъезагь.

Ащ тызэрэшигъэозагъэмкэ, икыгъэ 2020-рэ ильэсэм программмэ къышыдэлхытагъэхэм яхырышын бюджет пстэумэ къахэхыгъэу сомэ миллион 795,5-рэ Адыгэим щылэуагъэхъагь. Ар 2019-рэ ильэсэм мы лъэныкъом тырагъекодагъэм фэдиллыкэ нахьыб пломи хъущт.

А ахъщэмкэ гъэрекло гъэстнэхъэ шхуантээм икуюлпэй километрэ 71,4-рэ, псым икуюлпэй километрэ 12,9-рэ агъэпсигъ, гъогу километри 7,47-рэ ашыгъ, культурэм и Унэу тлу, эзы фельдшер-мамыкын эзаплэ агъэцуугъэх, къоджэ псэуплэхэм язэтегъэпсихъанкэ проек 12 пхырышыгъэх, зыгъэпсэфыпэ спор

парк цыклю ашыгъ, унэгъо ныбжыкэ 11-мэ псэукэ амалеу ялэр нахьышу хъунымкэ лэпилэгъу аратыгъ.

— Къэралыгъо программмэ «Комплексное развитие сельских территорий» зыфиорэм федэ къызэрихырэр уахтээм къыгъэлэгъуагъ, — къытуагъ АР-м мэкъумэшынкэ иминистрэ Къуанэн Анзаур иеплэкиэ къыриотыкызэ. — Къуджэ дэсхэм псэукэ амалеу ялехэр нахьышу шыгъэнхэм, бэшлагъэу щылэгъэ юфыгъуа бэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм ар фэлорышэ. Программмэ нахьышу тыхэлэжъэнир пшээриль шхъаалу тиэхэм ашыц. Къоджэ псэуплэхэм зыпк

итэу хэхъоныгъэ ягъэшыгъэним фэгъэхыгъэ программмэ нахьыпкэ пхырашыгъэм къыдыхэмэлтигъэгъэу, «Комплексное развитие сельских территорий» зыфиорэм хагъэхъягъэу электричествэм икуюлпэй километри 4 Адыгэкалэ шаагъэпсигъ, Шэуджэн районым изы ФАП ыкы гурит еджаплэ агъэлжыгъэх, Джэджэ, Шэуджэн, Красногвардейскэ ыкы Теуцожэ районхэм ясымэджеххэм апае автомашинэ 16, Мыецкъопэ районым иеджаплэхэм апае автобуси 8 къашэфыгъ, къелэцыкы ыгыгыпли 3 агъэлжыгъ, посуалэ шаагъэуцнам пае зы плошадкэ инфраструктурэ агъэпсигъ, гъэстинипхэ шхуантээр, псыр, электричествэр ращэлэгъэх, гъогуу екүрэр ашыгъ.

Гущылэм пае, Мыецкъопэ районым истаницэу Курджыпсымрэ къутырэу Северо-Восточные Сады зыфиорэмэ культурэм иунэу адэхэр лъэхъаным диштэу зэтирагъэпсихъажыгъэх. Зым — сомэ миллиони 4-рэ мин 700-рэ, адрэм — сомэ миллион 43-м ехъу анауагъэхъагъ. Мы муниципальэ образование дэдэм ит поселкэу Табачнэм ирайонэу «Битовик» зыфиорэм километри 2,7-рэ хъоу гъэстинипхэ шхуантээм икуюлпэ щаагъэпсигъ. Сомэ миллиони 2-рэ мин 500-рэ ащ тэфагъ.

Мыщ фэдэ щашы станицэу Дагестанскаам. Ар километрэ 16,8-рэ зэкэмкэ зэрэхъурэп. Ащ щыщэу километри 4,6-рэ 2020-рэ ильэсэм аухыгъ. Псэуалъэр зэрэштиту къихъэгъэ 2021-рэ ильэсэм атын гухэль я, зэкэмкэ сомэ миллион 14-рэ мин 700-рэ пэхуяшт.

Джащ фэдэу поселкэхуу Каменномостскэм, Победэм ыкы Удобнэм гъэстинипхэ шхуантээм икуюлпэхэр ашашыгъэх, къелэцыкы ыгыгыпли, культурэм иуниту ашагъэцэлжыгъэ, зыгъэпсэфыпэ чылэхэр, джэгуплэхэр ашыгъэх. Пстэумкы сомэ миллиони 136-м ехъу апэхуяшт.

Къуджэхэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэним фытегъэпсихъэгъэ программмэ къыдыхэмэлтигъэу Шэуджэн районым икуюлпэхэр ёнчлэгъэхэм, юфшэнхэр зэлгээгъэх. Роспотребнадзорым исанитарнэ шапхъэхэр агъэцаклехээзэ псэуалъэр ашыгъэх.

ХҮҮТ НЭФСЭТ.

Мы муниципальнэ образование ыкы ащ игъунэуу Джэджэ районым ипсэуплэхэу Семено-Макаренскэм, Днепровскэм, Владимировскэм гъэстинипхэ шхуантээм икуюлпэхэр ашагъэпсигъэх, пстэумкы сомэ миллион 37-рэ атэфагъ.

Къуджэу Очэпшии щаагъэпсигъэ спор ыкы зыгъэпсэфыпэ паркын ишын пае сомэ миллион 11-м ехъу къятупшыгъ, ащ нэмикэуу, мыбюдхэжет ахьщэу сомэ мин 800 хагъэхъагъ.

Программэхэм, проект зэфэшхъафхэм къадыхэмэлтигъэу Республикаам щаагъэнэфагъэр зэкэм плаљэр диштэу агъэцэлжагъ. Зэпахыре узэу дунаир зэлъызыкъгъэм ыпкъ къыкыкэ гъунэпкъе гъэнэфагъэхэр ёнчлэгъэхэм, юфшэнхэр зэлгээгъэх. Роспотребнадзорым исанитарнэ шапхъэхэр агъэцаклехээзэ псэуалъэр ашыгъэх.

ТхылъыкIэхэр

Адыгэ литературэм

Адыгэ льэпкь цыклоу еджэкIэ-тхэкIэ амал зимылагъэм джы тильэхан гъэхъэгъэшхохэр ышыхээ зыхыкIэ тымыгушон тльэкIырэп. А льэпкь цыклоу цитту зиэр – адигэ ыкIи черкес – гъэхъагъе иэр нахыбэу, щытхуу кыллэжыгъэр зэльашIу Тхэм кыгъэшыгъе чыгушхом джыри щэпсэу. Ащ ехыллагъеу Къатым иповестэу «Джэф» зыфиорэм мырэущтэу кышетхы: «Лыгъэшхохэр зэрахъэхэу, чанхэу, гушо-гуенчъэхэу нархэр мэпсэух. Арэущтэу щыIэхэзэ, Тхэм пцэшхю цыклоу лыкло кышыгъ: «Дэгъу маклэхэу, мэкIэ гъашIэхэу, ау цэрылохэу, шушиштыхуушко аlyатэу, шуиллэблэнагъэ лэшлэгъухэм ящисэу шуукъэнэжынхэу шууфая? Хаумэ, бэ шуухуунэу, шуупчагъекIэ шуубэгъонэу, шууемынэу, шуушьюу, шхаклончьеу, щытхунчьеу бэрэ шуущынэу шууфая?»

Хасэм пымылъыжхэу, бэри емыгушысэжхэу раложыгъ:

«Былымым фэдэу шхаклончьеу тыйгээхэнэ тифа.

Цыфыгъе тиэу тыщынэным тыфай.

Щынэныгъэр тфэмакIэми,

Щытхур кытэрэбэки.

Шыпкыагъэм тытемыкIэу

Зэфэнэгъэр терэгъогу!

Гугъур тэрэммышэ,

Гушхыафитэу тэрэпсэу!»

«Къарэ губзыгъэм игүшыгъэр бзыхъажыгъэхэу кынэсыгъех – макIэу щытынхэу, макIээ щынхэу, лыгъэ зэрахъанэу хахи, Тхэм пцэшхю цыклюр falopshykygъg» (Къат Теуцож. Шхаклонгъупч. н. 25 – 26). ЗэрхүрэмкIэ, адигэмэ хахыгъэ гъогум джы кызынэсыгъеми рэклох. Къат Теуцожки а гъогоу адигэмэ хахыгъэм дэмыхэу, Тхэм кыртигъэе акылыр ыгъэлажьээзэ ишьыгъкьэу Ioф eшIэ. Тхэн амалэу иэр ыгъэфедээзэ адигабзэкIэ ыкIи урысыбзэкIэ тхиль tlokl фэдиз кыхаригъэутыгъ. Итхильхэр цыфхэм агуурхых, ахэм цыфыбэ атегущыгъ, ящихуу Адыгэ Республика имызаккоу, нэмикIи чыпIэхэм ащао, аашашэ. Мы ильэсикIэу тызытхяяаэр кызызшихъащтн дэжэ тхильхышо урысыбзэкIэ тхильгээ кыхаригъэутыгъ – «Всепленная. Человек. Любовь» ышхъэу. Ащ зэльашIэрэ 133эшху Даутэ Юрэ ехыллагъеу кыщитхирэм тыхухэр кынэтыгъэхэу, ащ янэу Сари, ылхуххери, ипхорэльфхери 133эным эзрэхъэхэм тащегъэгъуазэ, адигэ кIалэм игъэхъащхэм художественнаагъэ хэльэу кыйт-

хыгъэмкIэ тигъэгушозэ, ащ ыуж бэ темышIеу тхиль халамэт адигабзэкIэ хэутыгъеу титхильхэм кыхигъэхуагъ. Тхильым ыцэр «Шхаклонгъупч» (2020 иль.). Мы тхильым зы повестыре («Джэф») къэбар (рассказ) 72-рэ къидэхъагъях: художественнаагъэм ыльэнхъокли, мэхъанэу ялэмкли, бзэу зэртихъгъэмкли, къэуакIэу кыфигъотыгъэмкли умыгъэшлэгъон умылтэкынхэу тхакломыгъэпсигъях. Ары, Тхэм зэртийрэм ретыгъ. Сурэт шынымкIэ гъэхъагъеу илэхэм афешI «Урысыем инароднэ суретыш» зыфылорэ щытхууцIэр кыфагъэшшошагъ, джы тхэн Ioфымки «народнэ тхаклор» кыллэжынхэн нэсигъеу сепллы. Ареу сомэ, нэмикIэу еджагъэхэри джаущтэу зэрэллэхэри кыдэсэлтия. Гъэшлэгъоныр, анахкызызэриклоу зыфэпшоштыми klochэшхо хэльэу, зэгъэфагъеу, зэклжьеу кьетхы, адигэу дунаим тетыр кызызэльхуубытыва уигъалоу егъэллягъи, щылагъи имылэу lunkIэу къегъэлтагъо. Къэлэгъорэ къодыгъ, ежыри пчэгум ит, цыфхери, къушхъэхэри, мэзхэри, псыххохэри дунаишхуу тызытетым щызэрепхых. Ахэр зэкIэ Тхэм кыгъэпсигъях, зыгъогу занкIэ зэдэтигъэуцагъях, яшени, яшылакIи зэпхыгъех. Адыгэхэр джы льэпкы цыклоу алтытэми яцыфыгъэкIэ, ягультэкIэ, ялыххуукъигъэкIэ кыахэшх. Адыгэм щэгэшхо ахэль, нэмикIи льэпкыим яклюх, лытэнэгъэшхо къафашы. Ахэр яшхыафитынгъээзэ псэемыблэжъеу егъашIэм фэбанх, хэбзэшхо, нэхъоишхо ахэль, янахыжхэр агашлох, янахыкIэхэр алтытэх,

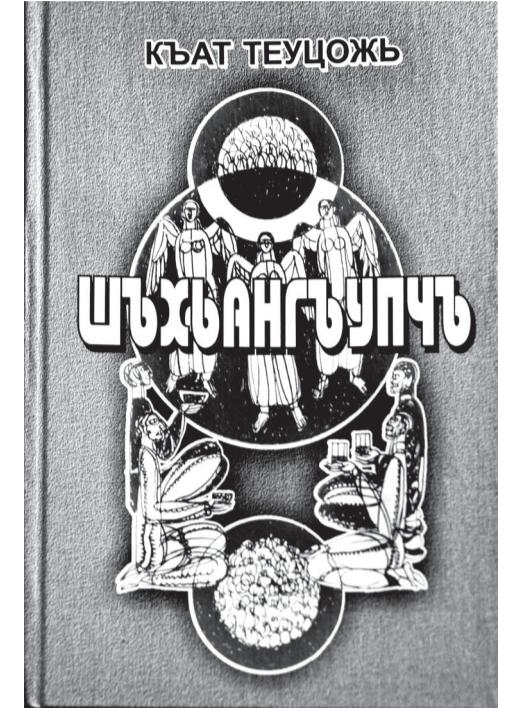
Цыф пэпчъ шэн шхыафи, гупшишэ шхыафи, насып, зекIэ шхыафи илэх, ахэр зыгъэфедэн зылъэхэхэрэд адэмэ къахэшх. А къахэшхэрэм лъэккьюитIукIэ пытэу ахэуцуагъеу плон плъекIышт Къат Теуцожь.

ябзыльфыгъэмэ къалэжыре гъэшоньгъэр арахы. Ащ фэдэ цыфыгъеу ахэлъым кытыгъеу яадыгагъи, яадыгэ хабзэхэри.

Къэралыгъо ямылагъеу, мыгъасэхэу, хэбзэнхъэхэу, зэрэшхыжьштыгъэхэу, зэмьдэлжүштүгъэхэу макъэхэр адигэмэ афагъэштүгъя, ау зытетыгъе шыпкьэр нэмикIеу гъэпсыгъагъе. ЯзэхэтыкIэ-гъэпсыкIэ ехыллагъеу я XIX-рэ плэшэгъум адигэмэ къахэхэгъэ индэлээз дипломат-разведчикэу Джеймс Белл мыш фэд къариуллэрэд адигэ-черкесхэм яхбзэ-зэхэтыкIэ ехыллагъеу. Ежэ Джеймс Белл индэлээзэкIэ ытхыгъагъеми, урысыбзэкIэ зэрэдээзхыгъагъ. А урысыбзэкIэ тхыгъеу щыэр Налык къыщыхаутыгъагъ. Ащ хэуконыгъэхэр фэтимышынхэм пае, зэтимыдзэкIэ урысыбзэу кызэрхуутыгъэмкIэ къэлти: «...неногие страны с их установленными законами и всем сложным механизмом правосудия, могут похвастаться той нравственностью, согласием, спокойствием, воспитанностью, всем тем, что отличает этот народ в его повседневных взаимных сношениях». Мыр шыгкъэм Джеймс Белл щылье гъэкIуат. – «По всему тому, что я видел, я смотрю на черкесов в массе как на самый вежливый от природы народ, который я когда-либо знал или о котором я когда-нибудь читал». Мыш фэдэ къэуагъэхэр къызыкIыхэзъахъэхэрэд Къат Теуцожжи иакыыл зэгъэзэфагъе, ащ нэмикIи адигэхэр Ioшлэгъе чьэхъигъэхэр джы къыхязгъэутыхээр яакыли, абзи, якъэлокIэ-гъэпсыкIи джы непэ уашьом къызэрэмфэхыгъэхэр къасомэ шошигъохшь ары. Ащ фэдэ цыф акылышохэр лъэпкыим кытынхэу гъэпсыгъя, арыш джы къетхы.

Цыф пэпчъ шэн шхыафи, гупшишэ шхыафи, насып, зекIэ шхыафи илэх, ахэр зыгъэфедэн зылъэхэхэрэд адэмэ къахэшх. А къахэшхэрэм лъэккьюитIукIэ пытэу ахэуцуагъеу плон плъекIышт Къат Теуцожь.

Мыш дэжым шьогъонри, лъэбгъу едзынхыри щыгъэзьеиэнх фае. Цыфуу лъэпкыим икултуре хэзгъахуу, нэмикIи лъэпкхэм дэгъукIэ къахэзгъэшхэрэм

удээлэйшэн, къэпэтийн фае нахь, уизэрар ебгэекIи хуущтэп. Лъэпкыим дэгъу фэзышэрэ цыфыр бгэшон фае, хэуконыгъе зырызэу къыхафэхэрэд пэмийэтэу – цыфмэ ялуагъеу, Тхэм нэмикIи хэмийукъорэ щыЭп.

Къат Теуцожь итхыгъэмэ янахыбэр (мы тхильэу тыкыызтегущыIэрэд ахэтэу) адигэхэм, ахбазхэм, убыххэм, курджхэм, урысхэм, чэченхэм, дагыстанхэм, ингушхэм, осетинхэм, нэмикIхэм афгъэхыгъя, ахэр зэкIе Ioшлэхэм, еджапIхэм, нэмикI зэукала-плэхэм ашызэрепхых, шу зэрэгээльэгъу, мыхын къаэфагъэмэ афельэгъу. Уахтэм зэкI эзшиш ёшыжых. Анахэу ынаал зытыргээтырэд цыфыр ары – ишхончыпе цыф тиримышенеу янэ тхъэланэн фишигъе, джар хъакъеу и, егъэцакIе: «Тхэм пфэсэо, тян! Дунай хъафки ахрэт мафекIи усымыгъэп-циэнэу. Цыф ылсэе сымыгъэгъунэу гушилэ осэты». Ар хэзэекIи, былымхэм, хээкIэ-къуакIхэм гукIэгъу афешы. Цыфым ицыфыгъе къуугеяшэ хайланхэм зэрэдэзэкIорэ шыкIеми: «КъызэпплэкIымэ, щыр Iэтахъор нэтулупцIэу къыкIэльырыт. Тхэусхэштгээ гур зэригъэгъо. Янэ зэригъэжырэд нэфагъе. Тыгъужь анэр зэрэлкIэукальэмэ кIэлэжьхыгъе... Зы гонахь зъэхъягъе, ятлонэрэм сыхэханым сыфаен. Тыгъужь Ѣшырь зыдэхсыншь спущт!... (н. 8 – 9). ХээкIэ-къуакIхэм шъабэу адэзекIо, гъэшуабзэкIэ ялсанэ, ежь хээкIэ-къуакIхэм иадыгабзэкIэ шъабэу задэгүшүэлэкIэ къызэхашыкIы. Дахэр хэти икIас, зымы къельжыгъя. Мары Тыкъе итыгъужь гъэшуагъеу Джэф зэрэдэгүшүэлэд: «Былымхэм яфэла-фашIхэм афемыжъээ, Джэф eklygъ, макIэ зырещым иунэ къики, зэригупэр къыхэшэу къыуплыххэу къэуцугъ. — Мэзым гъэстиницхээ къэтшэнэу тицошт. УкъыддэкIощт?

— Зэрхъаблэу яхэмэ чыр IэкIоцIэу аубиты, узэральэгъо агъэзэншь, — ыуагъ Тыкъэм, етланэ хигъэхъожыгъ. — Яфшуаш. Бырысырышо хашыхашт, зэхъакъун амыгъотымэ ежхэр зэхъакъужхээзэ тыхаудэгхъашт...

ХэгүшүкIэу Джэф ылж итэу хэушькIэу къыдэжъагъ.

— Къакло моу, земыгъэгъял зымы, ахэм Iаджи алошт, уалымыль.

Фэмые фэдэу зыригъэшызэ, Джэф жэм къипкIагъ... (н. 27).

Тхильым къыдэхъэгъе къэбархэр (рассказхэр) зэкIэ зэфэдэу зэдештэх,

ТЫГЭУ КЫШЕПСЫ

дэгүй заклэх плонэу гъэпсыгъэхэп, ау зэкэми уяджэнкэ гъэшлэгьоных. Тхылъым шхьэу фишыгъэри сибу рихынрэп. «Шхьангъупчээм» чычылдээ «Джэрпэджэж» фиусыгъагъэмэ нахь къекүштэг ыкы нахь шьошагь. Арзыклароми ляласэ ил, сида пломэ, Шхьал псынэм икъебар Шам нэсыгь. Тэтэрхьаблэ щышихэу Шам икыжыгъэхэм къебарыр рагыгь. Тэтэрхьаблэ чылэ ис Сирием. Джоланкэ чычылдээ плэулэ афэхъугь тильепкэгъухэм». (н. 227). А къебареу Къат Тейцожь мы тхылъым къыштырэг гъобэкье тэтерхьаблэ яджерпэджэж. Хышьэу пылыр пшлэнкэ гъэшлэгьоны. Ари адигэ лъэгъым ихьишэм ащыщу Сирием адигэмэ нахьесыгъеу, джыри аш къышеклокырэм ащищ. Аш фэдэу адигэмэ яхьишэг чыжэхэм япхыгъех «Къахэлукых нарт макъэхэр къушхъэхэм» (н. 293), «Къангъэбыль» (н. 351), «Чылыс» (н. 376), «Нэузыр» (н. 392), нэмькхэри. Мы къебархэм ямханэхэр кыккетотыкынхэр ишыклигъэп, ахэр гугъатхъэхэу, зэгъэклигъэу, узылэпищу адыгэбээ дахэлкэ Къатым кыгъэлэгъуагъэх. Тейцожь иакылкэ, ижбээ амалкэ зэригээфагъэм хэти ежь ышхъэлээ еджэн фае аш идэхагъэ ыумэхынхэм пае. Къат Тейцожь а къебархэр къылотэж къодыхэрэп, дахэу къытегъельэгьу нахь. Къэлтэжын къодынэрэ къэбэлэгъонымрэ зэфедэхэп. Ари хэти ешэ, ау адигэбээ жэбээ икыр зыщицклагъэм Къатым зэрэцгүйэфедэшүурэм сурэт шыгъэм фэдэу къызытегушигъэхэрэр тапашхъэ къыргэгъеуцо, тэри тахэтигъэм фэдэу къытшгэгъехуух.

Зы пычыгьо горэ щысэу къесхын Къат Тейцожь икъебареу «Къахэлукых нарт макъэхэр къушхъэхэмкэ» зыфиором щыщу, тхаклом зыфаер адигабзэм кыригъэлэгъонымкэ амалышоу гъэпфедэхэрэр къыжкугурьонхэм пае: «Къэралыбэ къескхуагь. Адигэхэр зерыхэм зэклэ пломи хуунэу сансыгь... Ау Кавказ ебгэшэн къерал ахэтэп. Нахь дахи щылэп. Ари къыбгурьоным фэшл Кавказ къушхъэхэм укъальфын фае... Сыккэгушукырыжы зыни фэмыдэу къерал дахэу Кавказкэ заджэхэрэм сыйкызэрихуагъэм. Скью-лахылхэр, синьбдэгъухэр, си-гүнэгъухэр Кавказ зэрэшьщхэм. «Шью-псэу, ... Бэгъашэ, насыпышо шьохуух!» — зэрэслээлэу сэкоу. Макъэр къушхъэм еутэгкыш джэрпэджэжэу къис-фөгъээжы. Гүнэнч сыйэртхъэжырээр. Сезэцьфэ сэкоу тхагьо хэзгүйтээ. Дунаим тет хэлэл-къуаки, бзыну къэзэрэугоигъеу къисэдэлоу къисщхь. Нарт хэгъэгужьеу, нартхэр ижь-

ижыжыкэ зэрымыфэжхэу зэрысыгъэр къэзгэеуши къызэхэзгэйтэджаагъэу, бзэмийхэу къысэпльхэу къысщхь. Худымыжы, нарт я алэджи, Ашэмэзи исырынэ лугъэнагъэу, псэ къапигъэ-кэжыгъэу мэзим хэс хэлкэ-къуаки псэушхь къегъашхьо, егъэуджых. Джэгушу. Нарт яхгъэгужь къеуущыгъ» (н. 294 – 295).

Къебареу «Чылыс» (н. 378) зыфиорэри адигэхэм, курдхэм яхьишэг япхыгъэу гъэпсыгъе. Уеджэнкэ тхъагьо, уезэшырэп чёркесхэм гуфэбагъэу курдхэм къафырьиэм ылъапсэхэм уафещэ, шулаэгъуныгъэу кавказ лъэлкиттум зэфирягъэ, гъогоу къакгъэем уащегъэгъуазэ, шу зерегъельэгъух, гуфэбагъэу зэфирягъэр нахь егъэпти. Къатым мэрэуштэу етхы: «Къушхъэм зыхэзгээптихъэгъэ чылысэу ошьо лъагэр зишихъатым къешэжы зэопыджешху ашыкыуагъэхэр. Щылыч лашхэм язэутэл, щэбзащхэм яшьиу макъэ, курдхэм япийхэм амакъэхэм адигэлхэм язэджэж къахэши. Яшылхъэ лъэши стхаклумэ ит. Ягуэ зэджехэй зэхэсэхи:

— Ткьош курдхэм тэшумыгъэушхаклуу!» (н. 380). Жыбыгъэшо къильи, заом ихъазаб макъэ ыуильэсэйкыгь... Мощ фэдизир зынэу икыгъэ чылысир щыт...

Игъо къесыгь:

— Шьузэшу, цыфхэр!
— Дунай хъафэу шьузытетым шьутезагь.

— Зэтешхуын щылэп. Зэклэми шьу-фырикыщ. Шьумыкытэ чыгур.

Курдх шыуухэм ягъусэхэу адигэ шыухэр жыбыгъэшху щыкыуашхагъэх курдхым ипийхэм язаохээ. Тхапша

курдх чыгур зиплэшхъагы хуугъэр!» (н. 380).

«Дунаим хэткүххажынэу адигэр Тхъэм къыгъэхъугъа? Игунахышко цыфхэм къафыщыль? Мыпшыныжын пажэ цыфхэм аришагъа насыпинчэ лъэптий? Аш теклодагъа? — сшхъэ къышеклокы чылысышхом сичэлтэу» (н. 381).

«Зэманым зэшхъээзашьоу зэщиз ѿшыгъе уаҳтэм иныбжыкы шьэфхэу адигэлхэр тамыгъеу курдх чылысым идэпхэхэм къатенагъэх» (н. 382).

Къат Тейцожь итхыгъэхэр адигэр гүшүэжэеу, зэгъэпшэнхэр, нэмькхэу ыгъэфедэхэрэм къагъэбаи. Гүшүэжэхъэу «хафэм фабэ илэжээп», «ильэсэм ежь-ежырэу шхончыр зэ мао», «нахь лъэшым лашэр ий», «ныбэм илажээ лотэжыгъюш», «мыхъумэ, зэрэхъоу шы», «былымыр зыем фэмыдэмэ хъарам», «тыгъужыр сид фэдизэу бгэшхагъэми мэзымкэ мапльэ», ахэм афэдэхэм къебареу къыуатэрэр къагъэдахэ, къагъэбаи, къагъэклэх. Къатым ипроизведенхэхэм редупликации зыфалоре гүшүэгъэхэр бэдэдэу ашгээфедэх. Ахэр мыш фэдэх: тэлкүтэлкюу, лэгъо-благъоу, ошлэ-дэмэшлэу, къобэ-бжъаб, гухэ-гужь, хъоо-пшау, шхэфит-гүфит, баф-тлаф, къэгъаз-гъэзэж, плюкэ-лъакл, гүуни-нэзи, пкэлэлтэлтэ, къымы-сым, лэш-шьуаш, пкынэ-лын, хъанэ-гъун, лэо-лъэон, щэоплэон, хэпплэ-хэкъыж, хъагуу-шьуугуу, пльыр-стыр, ныбэ-тыйб, лэпкэ-лъэпкэ, хэшшо-нашь. Мыхэм афэдэхэм гүшүэу гүшүэхъэхэр илэрүубитхэу... къызэтэм» (н. 4). Кэлэпсыгь адигэмэ алерэп, джэнэлэп зэралорэм фэдэу. Мы щыккэгээ зэе-тлаауу зигуу къэтшырэм узэтэрелажэми. Къатым ипроизведенхэр къызэлгахъээ плон пльэклиштэп, ау мощ фэдиз акыл тхаклом зыхилхъэхэрэм аш фэдэхэр къахэмыфхэмэ бэклэ нахьшыу хууц. Мыхэр тхаклом пэе закъоп къызкыхээзхъэхэрэр, тхылтедзаплэхэм яредакторхэми якорректорхэми анаэ тырадзэгъагъэмэ дэгүүгъэ.

Ситхэн зыщысухыщым джыри зэщыккээзгэхтхъыжымэ сшоингъу Къат Тейцожь иакылэу итхыгъэхэм къашигъэльгъаэр «чъэпхыгъэ» зыфалорэм зэрэнсэгыгъэр ыкы а акыл чъэпхыгъэр адигэ литературам тыгъеу къызэрещепсырэр.

Гъыш Нухь.

Бзэшлэнгъэлэж, филология шэ-нгъэхэмкэ доктор, Дунэе адигэ (черкес) академи иакадемик.

Сурэтхэр іашынэ Аслын тырихыгъэх.

Къат Тейцожь итхыгъэхэр адигэр гүшүэжэеу, зэгъэпшэнхэр, нэмькхэу ыгъэфедэхэрэм къагъэбаи. Гүшүэжэхъэу «хафэм фабэ илэжээп», «ильэсэм ежь-ежырэу шхончыр зэ мао», «нахь лъэшым лашэр ий», «ныбэм илажээ лотэжыгъюш», «мыхъумэ, зэрэхъоу шы», «былымыр зыем фэмыдэмэ хъарам», «тыгъужыр сид фэдизэу бгэшхагъэми мэзымкэ мапльэ», ахэм афэдэхэм къебареу къыуатэрэр къагъэдахэ, къагъэбаи, къагъэклэх.

Къолэжхэм амакъэхэр къырыпшлэхэу адигэмэ агъэфедэр гүшүээр «къуаргасаръ».

«Къуау-саур» зыщагъэфедэрэр уатэлкэ е обзэгъукэ эзыкыльоу шы», «къылыуукыра макъэр ары. Мыш фэдэ зырызхэм укызыэтара гъяуцоми, къыбурумыонхэу гъэпсыгъэп. Редупликатэу къытыхэрэмы мыш фэдэ гүшүэ уалэ къыщефэ бэджыхъ-хъытыу, ар урысыбзэ гупшысакэм къытекыгъэу пльытэн пльэклиштэп, сида пломэ ежь адигэ къэуаклэ («бэджыхъ»-м) хъытыури къыдеубыты, еллэ: бэджхъ-бэджхъ туутия «паутинай сеть».

Загъорэ гүшүэгъэпсэу (суффиксхэр) цыфым, псуушхъэм ацлэхэм адигабзэм къащылымхъэхэрэр Къатым ытхыгъэхэм къащылгъэуцу уархыылэ, ари редакторын къыубытын фэягъэу блигъэклыгъ. Гүшүэлэм пае, Тейцожь повестэу «Джэф» зыфиорэм мыш фэдэ гүшүэу гүшүэгъэфедагь: «Шэккёнэр янэ къыдилфыгъягь. Кэлэпсыгь (зэрэштын фэягъэр кэлээ дэдагь е ныбжыкэ дэдэштыгъ) бэцш ыштэмэ мэзым клоу, тхъэлкүмкыхъэхэр илэрүубитхэу... къызэтэм» (н. 4). Кэлэпсыгь адигэмэ алерэп, джэнэлэп зэралорэм фэдэу. Мы щыккэгээ зэе-тлаауу зигуу къэтшырэм узэтэрелажэми. Къатым ипроизведенхэр къызэлгахъээ плон пльэклиштэп, ау мощ фэдиз акыл тхаклом зыхилхъэхэрэм аш фэдэхэр къахэмыфхэмэ бэклэ нахьшыу хууц. Мыхэр тхаклом пэе закъоп къызкыхээзхъэхэрэр, тхылтедзаплэхэм яредакторхэми якорректорхэми анаэ тырадзэгъагъэмэ дэгүүгъэ.

Ситхэн зыщысухыщым джыри зэщыккээзгэхтхъыжымэ сшоингъу Къат Тейцожь иакылэу итхыгъэхэм къашигъэльгъаэр «чъэпхыгъэ» зыфалорэм зэрэнсэгыгъэр ыкы а акыл чъэпхыгъэр адигэ литературам тыгъеу къызэрещепсырэр.

Гъыш Нухь.

Бзэшлэнгъэлэж, филология шэ-нгъэхэмкэ доктор, Дунэе адигэ (черкес) академи иакадемик.

Сурэтхэр іашынэ Аслын тырихыгъэх.

ТхэкЮ-прозаикэу Іашъынэ Хазрэт къзыыхъугъэр ильэс 95-рэ хъугъэ

Шыныгъэ шыпкъагъэр ипроизведенияхэм альапс

Заом итемэ тилитературэ итемэ анах шъхьа!еу щытыгъ. Ылжыкы ар адыгэ литературам хэптыыхъагъ. Ау нахь къыхъэзшыгъэн фэягъэр мамыр щыла!акэм икъи!отыкын-къэгъэлъэгъон арыгъэ. Адыгэ къуаджэм ищы!акэ-псэукэ зыфдэр, цыфхэм язэхэтыкэ-зэфыщыты-къэхэр шыыпкъэм тетэу къэлтэгъэнхэ фэягъэ ыкы мы игьогу пытэ тетэу, имурад зэрэпхырищыщтым адыгэ литератуэр тэуцожы, гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр ешых, илофшлагы хэгъэгум осэшко къифишыным нэсэу зеэты.

ИкъэхъукI, ишыIакI

Іашының Хъазрэт Теуцожың
районым ит къуаджэу Гъо-
бекъуае щылә мазэм и 2-м
1926-рэ ильесым къышыхъуль.
Аш анахъ узэрхъюпсэнэу щы-
тыр акъыл- губзыгъагъэр зы-
диз къоджэшхоу зыщыусагъэм
къызэрдэхъухъагъэр, адыгаб-
зэм ильешыгъэ-Іашыгъэ,
гупшиысәшіур зэрэосэнчъэр зэ-
хишіэн амал зэриагъэр ары.
А лъехъаным ЙорЙотэкЮ-тхы-
дэІуатэхэр, ордусхэр чылэхэм
бэу адэсыгъэх, хъакІэшыпчъэ-
хэр ашызэІухыгъагъэх, кІэлэ
Іетахъохэр ашІогъэшІэгъонеу
пчъэ къогъум къотхэу
нахынжъхэм къаІуатэхэрэм
акІэлэІукІыштыгъэх.

Шъэрэ къыуалорэм нахы, зэ пльэгьүрээр гум нахь хэпкіэ. Аузэ гульытэр къеушы, акъыллыр къэкло.

1941-рэ ильясым Хъазэрт ильясибл еджаплэр къуихи, къоджэ колхозым щылэжъагь. МТС-м прицепщикэу, учетчикэу Йоф щишлагь. 1943 – 1950-рэ ильясхэм дзэм къулыкъу щихыгъ. Ар къуихи къызэклюжым, Адыгэ тхыль тедзаплэм иредакторэу, хэку гъэзэтэу «Социалистическе Адыгейим» илитературнэ йофышэу щытыгъ. 1962 – 1964-рэ ильясхэм М. Горькэм ыцлэ зыхыре Литературнэ институтэу Москва дэтым иапшьэрэ курсхэм ащеджагь. Ар къуихи, хэкум къызегъэзэжым гъэзэтэу

Зэо ужым, щынэныгъэр игъэкточыгъеу кынгъэльэгъукынымкэ творческэ амалхэр адигэ литературэм я 50 – 60-рэ ильэсхэм кынэклэхьагь. Мы уахьтэм творческэ клочлаклэхэр, нэүжым адигэ литературэм ильэкл лягэу къэзынтышт сэнаущыгъэ зыхэль ныбжыклэхэр – Мэшбэшэ Исхъякь, Ышынэ Хъазрэт, Бэрэтэрэ Хъамид — адигэ тхаклохэм ясатыр кыххэуцох. Мыхэм яапэрэ творческэ лъэбэккүхэм къаушыхъатыгъ эпическэ гупшысекэ амалэу алеклэльыр художественнэ псальэм фытегъэпсыхъагъэхэу зэрэштыр.

Гэшъынэм икъэлэмыгэ
Къычэкъыгъэ тхы-
гъэ пэпчъ уехъожын
имышыгагъэу сыйд
фэдэрэ литературнэ
лъэнькъоки – сюже-
тымки, темэмки, ху-
дожественнэ псэльэ
къэтыхиэмки, гупшысэ
гъэйорышакиэмки гъэ-
цэкагъэх, ары тхакиом
анахъэу ыцэе еплон,
и произведенияхэм
үяджэн фаеу зышырэр.

«Социалистическе Адыгейим» литературамэрэ культурэмрэкэ иотдел ипащэй иильясыбэрэ lof ышлагь, аш ыужыкыз опсауфэ, журнале «Зэкъошныгъэм» йашынчар ирсепектори.

Іашынэр иредакторыгъ.
Унгэто гупсэф дахэ ылагь, ишхъэгүй-
сэрэ ежыррэ къорэ пхъурэ зедапулыгъ-
зедалэжьгъ. Ахэм авшэрэе гъэсэнгъэз-
арагъельтогъ. Тхаклом ыкъо ильфыгъээ-
хэр, ипхъорэлъфхэр, ахэм ялэ хъугъэ-
сабыйхэр гъогу дахаа рэклох.

Гүпшүсэм зөлтүү

Адыгэ литературэ ныбжыкылэр апэрэмжилэх фэнкъюгъэнчъэу щымытыгъэмийн охтэ клэкъым къыклоц ишпшерыль тыйнч турьыуагъэу, художественнэ псээльзэгъечыгъэм ильэгаплэхэм афэклон ыльтын кыигъ. Ашкэлэ адыгэ тхакло пэпчъ ишшушаан гъэ ины. Ахэм ясатыр хэтэу йашынан Хазэрэти зэфэгъэ-шыыпкъягъэ хэльээр итвортческэ лъагьо литературэм щынхырышигъ.

Ілтышхәрәп 1951-рә ильесым кыщең тъэжьагъеу къыхиутыхеу ригъэжьагъ ташынә Хазэрәт иапәрә тхылъеу «Ныбджеу шыгыпкъ» зыфилорә кызы дәкіыгъ, а цәр иләу поеми дәт. Уциныры мыпсынкәлеми, узэрәңызыры сыйдигъуи къәбгъәштыпкъәжын пльэкіләү шәспхъе зафәхәм уарыгъуазмә, уигъогу зеррәзенкәлштыр, ори ащ узәригъэнасы.

пышшоцтыр щыкІэгъетхъыгъ. Иштынэ Хъазрэт бэп кыгъашлагъэр ильэс 68-рэ щылагъ. Аш щыщэу ильэс 40-м ехъур тхаклом тхэн-гупшысэним фигъешшошагъ. Ежь уахътэу кызызхэхъу хъагъэр мыгупсэф дэдагъэу, зэошхори гъаблэри ынэ кіэкыгъэхэм, Итахъоээ ильзэпкъ шлоу фишэштыхмкэ къогъаны илагъэп. Ежь Тхъэм кыхилхъэгъэ гупшысэн-тхэныр кыгъашшыпкъэжыгъ адыгабзэклэ тхыль 27-рэ, урысыбзэклэ — 8, зэкэмкли 35-рэ кыдигъэкыгъ. Ахэр төурыкъогъэ-тельэшшуагъэу щымыт хэв гупшыса «шыбзэм» пъяшшэв егүгъюн.

кынгъекыгъэ заклэх. Усэхэр, поэмэхэр баснэхэр, рассказхэр, повестхэр, романхэр зидэт тхыльтхэр Хъазрэт кыдигъэкыгъэх. Ахэр зидэт аялэрэ тхыльтэй «Ныбджэгъу шылыкъ» зыфиорэм кынкылэльыкүагъях «Зэгъогогохъэр», «Кынмафеми шыблэр мао», «Нэфын», «Баснэхэр», «Жыыбгъэм хэт чызыгхэр», «Гъэтхэ пчыхъэхэр», «Хъэситly», «Зэрджаехэр», «Псэм фэдэу льаплэ», «Зэрфакly», «Аштрам», «Тыгъэр псашъыкүагъэ», «Псэм фабэ иклас», мыхэм анэммыкүхэри. Ильээс къэс пломи хъунууха Хъазрэт ипроизведениякілэх тхылъеджэхэр ыгъэгушохтыгъэх. Ахэр къеллээгъаджэхэм, шэнэгъэлэж-литературоведхэм, тхыльтъеджэ чанхэм псынкілэх аджаиштыгъэх, яшлошкүхэри адигэ ыкчи урыс хэку гъэзэтхэм, журналэу «Зэкьюон ныгъэм», нэмымыкүхэм къащыраотыкын щигъэх. Тхаклом ыцэ цыифхэм ябгъэ шлэжжын имышыкүагъяу, ипроизведения чьэпхыгъэхэмкэ аар зэлъаш!эгъагъа! Ишшынэм иповестэу «Хъэситly», ирас сказхэм аяшыщхэр гурьт ыкчи ашшъэрэ гъэсэнгъэ зыщарагъэгъотыре еджа плахэм ялпрограммажэм ахшыгъэх.

Пүхэм яз программыээс ахэтийн бэх.
Иэштынэм икъэлэмыгээ кычычэкъягъэз
тхыхъэ пэпчь уехъожын имыщыклагъяу
сыд фэдэрэ литературэ лъэнэхъокли
— сюжетымки, темэмки, художествен
нэ псэльэ къэтыкъемки, гупшысэ гъэло
рышлакъемки гъэцэклагъяэх, ары тхаклом
анахъяу ыцэе елон, ипроизведенияхэм
үялжан фаев зышынэр.

Тхаклор кіләләцікүхәм афэтхагы
Поэмәхәр, пышсәхәр зыдэт тхыльәу
«Шаклом имәфә тхъагыу» (1994) кыди
гъекілыгь. Непәрә мафәми мы тхыгъәхәр
бъефедэнүм тегъепсыхъағыәх, еджәккә
шыккә амал икүхәр піэкілъәу щитмә
адыгабзэр кызызетегъәнгъәнүмкіә, кілә
ләцікүхәм аулыхъәгъәнүмкіә лъешәу
яшүағъе къеклонуу сә сшыхъәккә сэлтүтә
Бзэм имызакъоу, адигә классикхәм
япроизведенияхәм яджәхәрәм лъәпкі
гупшысаккә зәрагъотыщтым сицихъе тель

Хъазрэт жанрэ зэфэшьхъафхэмкээ гэхээгээ инхэр ышигэй. Баснэм лирическэ прозэм адыгэ литературем лъэпсэ пытэ щаригъэшыг, иповесть ироман тхыгээ пчыагъэхэр адыгэ лъэпкым ишыгэлкэ-псэукэ тарих охтээ пычыгьо гъэнэфагъэм зыфэдагъэр уин гъашгэу щит. Ишынэ Хъазрэт ипроизв веденихэм шыгыкъэр, зэфагъэр алжапс

Арыба цыфыр ыпэкіэ зыгъапльеу шзызыгъаіэрэри!

Тхаклом итыхыльхэр адыгабзэкіә кызы зэрэдэкыгъэхэм имызакъоу, урысыб зекли къыхаутыгъэх. Аш итвorchestvz зикласэхэм, итыхыгъэхэм яджакъэхэу үкис яджэхэрэм txaklop къэлөтэкло гъешлэгьо нэү зэрэштыр, итыхыльхэр зэ зыпштэклэ бгэтыльтижынхэ умьлытэклиу, узлэпащэу зэрэгтээпсигъэхэр къыхагъэши. Аш къеушыхьваты, Хъазрэт къэлэмэйтэ гъешлэгьон зарылагъэр тхэн-гүлүшысан зечий даах

Хазрэт жанрэ зэфэ-
шъхьяфхэмкIэ
гъэхъэгъэ инхэр ышЫ-
гъэх. Баснэм, лирическэ
прозэм адыгэ литерату-
турэм лъэпсэ пытэ ща-
ригъэшЫгъ, иповесть,
иromан тхыгъэ пчъа-
гъэхэр адыгэ лъэпкъым
ищыIэкIэ-псэукIэ тарихъ
охътэ пычыгъо гъэ-
нэфагъэм зыфэдагъэр
уигъашIэу щыт. Ишъынэ
Хазрэт ипроизведение-
хэм шьыпкъэр, зэфагъэр
альапс.

зэрэхэлъыгъэр

Ішшынэ Хъазрэт пьесэхэри илэх.
«Шъёомафэ шækлюжым ыкыу» зыфиорэ
пышсэ-пьесэр Адыгэ драмтеатрэм ща-
гъэуцугъягъ. Зэдзэкын Іофышхоми
тхаклор ишьыпкъэу хэлэжьагъ. М. Горь-
кэм, А. Чеховым, Т. Шевченкэм, К.
Хетагуровым, Е. Маршак, нэмүкхэмийн
атхыгъэмэ аащыхэр адыгабзэклээ зэри-
дзэкыгъэх, льэшэу иклэсагь тхэн-гупши-
ныр, ар гъэшлэгъонэу, дахуу кыдэхъу-
щтыгъ. Хъазрэт УФ-м итхаклохэм я Союз
1958-рэ ильэсэым къыщегъэжьагъэу
хэтыгъ. Ипроизведенияхэмкээ адыгэ
литературэр ыиэтыгъ, ыгъэбаигъ, узы-
гычирчилж тухайлсан.

МАМЫРЫКЪО Нуриет

АХЫДЖЭГО Марин

Үсэхэр

Орэп

Лъэмакъе горэ. Сежэ. Ари орэп.
Тхьапш лъэгъуныгъэм илэр щэлэнгъеу...
Сыдэуштэу зы земаным хымэ горэ,
Псэм щыщэу хурэ, гъашэм къыхэмнэу.
Сыд пай къыхихрэ гум къемыкүрэ горэ,
Сыд пай ыгъашлоу къырихъакла бэрэ,
Сыд пай нэмыкыр къыригъякоу благъеу,
Иуз нахь маклэ хъущтмэ ымыуштрэ...
Ошхышкор къехы, гури дэгы. Йофэп
Гум хэль пытахъе ари ыщелэнэу...
Зы закъу гу цыкүм фэмыукочирэ непэ:
Зэблэкъых цыфхэр. Ахэр орэп. Орэп...

Сыпфэзэщи

Сыкъыпфэзэщи. Лъешэу. Узым нэсэу.
Фыртынэу нэм къылихъэрэм гур есть.
Сизакъу мы пчыхъэм. Чыылэ дэдэ къеху.
Зэхасшэрэп. Гъогу напцэм сиреклокы.
Гупшисэр тыригъяурэп. Къегзэзэжы.
Сэц фэдэу ори мафэхэр олъыта...
Гупшискэлэтигъахъа сыхэхъажы,
Гупшискэлэ нэ къарэхэм сакланпль.
Чыигаам ычэлэг фабэ тыкэмькэу,
Къефэхрэ жъогто лыдэу бэ тлытагъэр...
Къэгъаль ырамыр пчыхъэ къес къысфэхъэу,
Нэппэлэгъум къыгъэнэфыщтыг сиғъатхэ.
Шуульэгъур гум къышигуэ орэдэу
Укъалпэштыг, гушуагъор умыушшэфэу.
Сыдэуштэу пшын, къыхэкы гашэм уахътэ,
Шуульэгъу чыжъеу щылэм уфэзэшэу.

Шуульэгъуныг

Сыдэу бэрэ сиојага сильэгъуныг!
Сыдэу бэрэ сипкыхыныг ухэтыг.
Мы дунаим идэхагъэ сыхэнгыг,
Укъэлэкоф бэрэ нэпсыр есфыхыг.
Чыылэтигъау жъоркы ужым укъэлэгъ.
Гукъодыгъом сиғу улгээ къыхэпшыг.
Щылэнгынэ илшүгүэ сэбгэшшагь,
Къымэфэгум сидуна щыфэбагь.
Нэрылэгъэу сиғухэлхэр къысфэхъыг,
Зы хопсагью сэ силагъэр къысептэгъ.
Хым иорэу ошьо чапэм къытхэгъ,
Насып ыахыр сэ синэпкы къытрихъагь,

Сишулъэгъу тхъаркъо фыржъеу зеэты,
Укъильэгъумэ сиғум щэбыбы
Зыриутэгъу къыхэкы гумэкэу,
Зиушшэфыжъеу ясэу къыхэкы.
Ошхим хэтэу иунэ къитео,
Пчээр къылупхымэ жыыбгъэм къыдехъэ
Уильэужмэ атетэу къылпэлкю,
Уигъогупэ тыгъэпсэу къытхэгъ.
Къахэлэты пкъыхыплемэ эзшэу
Псыхъо чыэрим иорэу къылпэсэ,
Мэзэнкынэу нэппэлэгъур фэпшэмэ,
Сишулъэгъу тыжын бзыу къыбнэсэ.

Сапэ

Шуульэгъур оры...къэплогъагь...зэгорэм
Сыд а гуշыэм джы къикъижъэр...сапэ...
Джыри зы жуугъо къефэхыг ошьогум,
Джыри зы чэц хэзигъ тигъатхэ.
Гупшисэм чэцир егъэклатэ хьеу,
Хыягъэр бэ, гукъэгъ имыкъурэ непэ
Зы лъэгъуныгъэ закъо льеу,
Щэклусэ гуитлум азыфагу нычэпэ.
Гуегъу сидигъу лъэгъуныгъэу клюдрэ
Хэт къэзылоштыр аш клюх фэхъугъэр?
Сыдэуштэу зэкэ щыгъупшагъэу клюрэ
Нэмэкыл лъэнкынэ гур зэптыгъэр.
Къышлошэу мэхъу шу зыльэгъурэм къабзэу
Псы къаргъом фэдэу, пцым ипсалъэ
Гукъэгъу зыхэлтыр поэр ыгъашлоу къэлү,
Зи зыхэмлтыр сидми къанэ сапэу.

Ным игумэкI

Ошьогум псхык къаргъо къылпэшшэтэм
Дышэлпсэу тыгъэбзийхэр къышхэхсых.
Гукъэгъур къаклэтэкью унэ нэфхэр
Сигъогу къысфызэуахэу сэ къысфепсых.
Нэпсыцэр угу къечхэхы сиғу мэузымэ,
Гумэкыл уидэхагъе егъэклоды...
Гушуагъоу уишшүлэгъу сэ къыситирэм
Фыртынэр сиғъогупэ ыгъээктэти.
Уильэлумэ сахэмыкэу уахътэр макло,
Уилаплэ ишшэбагъе спсэ къынэсэ.
Уинурэ, уидэхагъе, уилэшшүгъе
Сигъашэ къагъэнэфэу къыслэлэсэх.

Сибжыхъэ

Джыри зы чэц, джыри зы мафэ,
Джыри зы бжыхъэ лут сиғчээу.
Джыри дышэлпсэ зэккугъэ тхъалэр,
Чэрэгъоу шъабэу къефэ лэгум.
Джыри зэльшаштэ пщэмэ уашъор,
Быбыжъэр бзыухэр агъэклатэу.
Зэжагъэм бэрэ ыгъу ыгъашлоу,
Ипшисэ дахэ къыфелатэ.
Къыпеклоу жыыбгъэр клюрэм лъэсэу,
Къефэхрэ пклашъэр къешилпэхы.
Гъэмэфэ жъоркыр рилэсэхэу,
Бжыхъэпэ ошхыр зышишшэхы.
Тыгъэ нэбээнир къеклошшэхэу,
Фэбамэу клюрэм лъэбэжэхы...
Ар пкленчээ лоф, зи уахътэм шэхэу
Дунэе гъожыр зэлтештэхы.

«Чыыгхэр»

Ильэсхэр къуагъэх...чыыгхэр къэнагъэх,
Хъазабэу тпэкэкыгъэм ишхъятахъэу
Тильэпкэ ихъиши къагъэгъунэу къаплэх,
Ашхъапэхэр хы лушиом фэгъезагъэр.

Къашшэхы жыыбгъэр, цыиф гыымакъэм диштэу,
Зэридзээ стафе шуцэлэр зэрэбүүрэ
Къушхъэлпсэу къетэкъохрэм нэпсыр хизэу
Алъанса агъэшшохыгъигъ щыгъуэ.
Хэклиадэу яжъэм къаплтэкъурэ пклашъэр,
Цыиф фэдэу зээ машлом пэлтүгъэх...
Къашшуизэу набгъом имыфэжъэр бзыухэр,

Япчъагъэ къамышшэжъеу щыкъодыгъэх.
Тырехы ошхым заом ильэужхэр,
Лъэу чыгум ришурэр уцэу къыткэхъэ
Лъэмэдж зимыэ уахътэм къыгъээжъэр,
Ау чыгхэр къанэх, хэкур къагъэгъунэу...

Зэндэлэ чыг

Зэндал чыгышхом бэ къышшэжъэр...
Шуульэгъоу гъашэм къихэнэжъэр,
Шээф пчагъэу чэцим щалотагъэр,
Гухэлэху уахътэм ыльэхагъэр.
Нэбэцым нэлпсэу къыпзыгъэр,
Іэ штабэу класэм къубытыгъэр,
Фэбагъэу гуитлум зэртижъэр,
Гушуагъоу палъэм къихэкъыжъэр.
Жыы лэшиоу гъатхэм къыпхыгъэр,
Хъопсагьюо псальэм къихихыгъэр

Бзыужыу набгъом щыльэтагъэр,
Зэндалэу жыым бэдэд къышлагъэр...

Щылэ маз

Чыжъэу къежъэ, дахэу къехы
Шъэбэ-шъабэу осыр къехы
Зэпэлэды, зэпэшшэты
Щылэ мазэм исурэтыр.
Жыыбгъэр мэзым къиречъэкы
Мэкэ-маклэу къызэккэкы
Зыкеэлэты, къызэкланэ
Къимэфэгум игулае.
Хъот-бороныр къирехъыжъэ
Хъырээ лэлэир къирефыжъэ
Мэчэрэгъу, дэлээтае
Пкэлэ-лъатэу дэбайба.
Осыр уашъом джы щыхъой
Цэ зырызэу къыщеугъой
Къылэккэзэ, зэхетакъо
Зэхэхъягау къытыретакъо.
Мылым псхыхор тырешхыкы
Чыгу шхъашьор зэхетъыкы
Къыбдэджэгү, узэрэдээ
Осыр мыжьюо къылтыредээ.
Ылэ уйтэу укъегъачъэ,
Джээдигу гупэр къытыреупланкэ
Лъакъор ехы, укъирекы
Гъогу сэягъэм ухырэкы.
Укъээзэу уельэдэхы,
Гур тэлкү-тэлкю мэлэсэжы
Унэр фабэ, щаэр стыры
Щылэ мазэр боу бирсыры.

УпчIэ

Уиупчэ къэошшэхъа ныбжыкъэгъум,
Джэуаплым утештахъэу къэптыгъагъэр?
— Сыд уасэу, сипсэ, ептырэр шуульэгъум,
Сыд щылэнгыгъэм фэшшырэр мэжъанэу?
Сэц фэдэу ухазыра гъашэ гъогум,
Зэклакло къыхэмхъэу урыклонэу
Сыд юфи тызэгъусэу щызшшотхэу,
Лъэнкыо зэфэшхъафхэмкэ тымыклоу.
Іашшэхъштэп унагъор къэпэтыныр,
Шуульэгъум паэ зыми ушхъамысэу
Уигъусэ уемызшшэу укъотыныр,
Унаэ, уфэсакъэу, тет зэптиэу.
Насыпъор пэрьохъумэ ахэпшэу,
Зы ыахыр зэфэдитлоу зэдэбогшэу
Зы хъярэу зэдэпэтырэм хэбгъахъоу,
Зы къинэу зэдэпльэгъурэм утеклоу...
Зи сиғыупшагъэр, зыми сиғэгъожъэр
Къэслытэрэп къысэкигъэр уишшуагъэу,
Ау загъорэ къыхэкы сиғу къеожъэу,
Сизакъоу тишшуагъу зэрээгъэшшуагъэр...

Самбо

ИльэсыкІэм иапэрэ уштынхэр

Сурэтим итхэр: Адыгейм самбэмкэ ихэшлыкыгъэ
командэ хэтхэр.

Спорт зэнэкъоххэмкэ 2021-рэ ильэсыр баеу щитыщт. Олимпиадэ джэгунхэр, дунэе, хэгъэгу зэлукігъухэр зэхашщтых.

Урысые Федерацием иныбжыкіхэм самбэмкэ язэнэкъоххэр Ермэлхаблэ, Ханты-Мансийскэ мэзаем ашыклощтых. Мымафэхэм бэнаклохэм зэлукігъухэм зафагъеххазыры.

Ильэс 16 — 18 зыныбжь клалэхэр, пшъашъехэр мэзаем и 2 — 7-м Ермэлхаблэ щызэнэкъоххутыгъях, — кытиуагь Адыгэ Республикэм самбэмкэ спорт еджаплэ ипащэу, спортымкэ дунэе класс зиэ мастэрэу Делэкъо Адамэ. — Бэнэлэ аларгъум теклонигъэр кыышыдээххэхэр дунаим иныбжыкіхэм язэнэкъоху хэлэжжэштых. Тыжыныр кыдээххыгъехэр Европэм изэлукігъухэм ашыбэнэштых.

Адыгейим щыщ ныбжыкіхэр пшъорыгъэш зэлукігъухэм ахэлжъагъэх. Делэкъо Адамэ зэри-

лъйтэрэмкэ, Ермэлхаблэ зэлкохэм, тренерхери, бэнаклохэри ялэпэлэсэнгъэ хагъэхъонымкэ шылкігъухэм алыххуугъэх.

Бэнаклор аларгъум зытехъекэ иллягъяу гумэкынэу щитэп, теклонигъэм икъыдэхын зэрэфэххазырыр зыдишшэжын фае. Ермэлхаблэ спорт еджаплэ щызыгъасасхэрэм юф зэрээдашэхжырэм титренерхэм кыхагъэшыгъэр маклэп. Анахъяу анаэ зытирадзагъэр опытэу ялэхуугъэр лээжхэм зэрагъэфедэрэх арь.

Мыекъопэ бэнэлэ еджаплэм самбэмкэ, дзюдомкэ щызыгъасасхэрэм ашыклохэм Ермэлхаблэ ялэпэлэсэнгъэ щыхагъахьо, тренерэу юф зышэхэрэр ахэтих. Мудранэ Бислъян Олимпиадэ джэгунхэм дышъэр къащихыгъ.

Тэхъутэмыкье районым спорт еджаплэ сэнаущыгъэ зыхэль клалэхэр, хэгъэгум медальхэр кыышыдээхыгъехэр щебанхэх. Республикэм самбэмкэ спорт еджаплэ ипащхэм аркыдалтыти, ныбжыкіхэм язэлукігъухэр Тэхъутэмыкьюа щызэхашагъэх.

Урысыем изэнэкъоху Ермэлхаблэ щыклощтых Адыгэ Республикэм ибэнэкто 25-рэ хэлэжжэшт. Кыблэ шьольырым изэлукігъухэм хагъеунэфыкырэ чылпэхэр къащахыгъэх.

Хыаклэко Данэ, Екатерина Соловьевам, Кобл Рэмэзан, Гъомлэшк Анзор, Хыакуу Амин Кыблэм дышъэр къащахыгъиг.

Тренерхэу Джарымэкью Рустам, Делэкъо Адамэ, Нэнэйж Байзэт, нэмийхэм ныбжыкіхэм юф адашлэ.

Ханты-Мансийскэ щыбэнэштых

Мэзаем и 11 — 15-м Урысыем иныбжыкіхэм самбэмкэ язэлукігъухэр Ханты-Мансийскэ щыклощтых.

Ильэс 18 — 20 зыныбжь клалэхэр, пшъашъехэр хэгъэгум изэнэкъоху хэлэхжэштых. Адыгэ Республикэм самбэмкэ иеджаплэ итренер шьхыау Гуяэтыж Хыалидэ зэхэшэн юфыгъохэр ыгъецахэхээ гүшүэгъутыфэххуугъ.

— Бэнэклуу 9 Ханты-Мансийскэ клонэу щытыр, — кытиуагь Гуяэтыж Хыалидэ. — Пшъешиттурэ клэли 7-рэ мэххүх.

Кыблэм изэнэкъоху апэрэ чылпэхэр кыышыдээхыгъэхэ Анина Лодневар, Мыгу Миланэ, Гъомлэшк Анзор, Георгий Парфировым, Мерэм Нарт, нэмийхэм зэлукігъухэм зафагъеххазыры. Клалэхэм, пшъашъехэм ябэнаклэ хагъахъозз самбэм ишэххэм зафагъасэ. Адыгэ Республикэм иштихуу спортышхом нахь лягэу щаэтийнэу тиспортомснхэм, тренерхэм афэтэо.

Зэхэзыщагъэр
ыкыи кыдэзыгъэкырэ:
Адыгэ Республикэм лъэпкэ Йофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашыпсурэ тильэпкэгъухэм адьрийэ зэпхынгъэхэмкэ ѹкыи къэбар жууцэхэм иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, Редакцием авторхэм къайхырэ А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэкэ 5-м емыххэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкынену щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкгэгэлжыхы. E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр: Урысые Федерацием хэутын Йофхэмкэ, телефоницээнхэмкэ ѹкыи зэлльи-Исыккэ амалхэмкэ и Министерстве и Темир-Кавказ чылпэгъэлжыхы-Шапл, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщахаутырэ ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкіэмкіи
пчагъэр
4398
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 93

Хэутынум узцыкэлтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00

Зыщахаутырэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шьхыаиэм шигуадзэр
Мэцлээж
Дэрбэ Т. И.

Редактор шьхыаиэм игуадзэр
Мэцлээж
С. А.

Пшъэдэкыж зыхыырэ секретарыр
Тхаркъохъо
А. Н.

Футбол

«Атлетикэм» ыхъыгъ, Месси...

Испанием футболымкэ и Суперкубок кыдэхыгъэним фэгъэхыгъэ зэлукігъур гъэшэгъонэу куагъэ.

Кэух ешэгъум щызэлуклахъехэр дунаим щашэх. «Атлетик» Бильбао — «Барселона» Барселона.

«Барселонэр» теклонигъэм

нахь пэблэгъагь, ау «Атлетикэм» инасып кыхыгъяу пльтигэхъу. Ешэгъум таекъик 90-м ўуух пчагъэр 2:2-у щитыгъ. Таекъик 30 къазыфыхагъахьом, «Атлети-

кэм» «Барселонэм» икъэлапчээ лэгэаор дидзи, 3:2-у теклонигъэр кыдихыгъ.

«Барселонэм» щешлагь дунаим щыцэрило Лионель Месси.

Шъобжэу кытиращагъэр зегэхъуухъым ыуж алэрэу зэлукігъум хэлэжжагъ. Илэпэлэсэнгъэлээ Л. Месси къахэшыгъ, игъусэхэр зыльишшэштагъэх. Аухырэ таекъик Л. Месси шапхъэр ыуукуу, ешлэпэх кызэрэрагъэкыгъэр спортым пыльхэм гүхэл ашыхуугъ.

Нэктубгъор
зыгъэххазырыгъэр
ЕМТЫЛЛЬ Нурбий.